

Konsek

TRONDELAG IKS Kontrollutvalgenes sekretariat

Risiko- og
vesentlighets-
vurderinger

For planer for
eierskapskontroll og
forvaltningsrevisjon
2024-2028

Hemnes kommune

Kommune- styret vedtar planene

INNLEDNING

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, jf. kommuneloven § 23-3 annet ledd og § 23-4 annet ledd.

Planene skal baseres på risiko- og vesentlighetsvurderinger av kommunens virksomhet og eierskap. Planene vedtas av kommunestyret etter innstilling fra kontrollutvalget.

Dette dokumentet er en oppsummering av risikoområder i kommunen og kommunens eierskap. Det inngår i kontrollutvalgets vurderingsgrunnlag når det skal finne aktuelle områder for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, og i prioriteringen av disse områdene.

Kontrollutvalgets sekretariat har utarbeidet analysen og har hentet opplysningene fra disse kildene:

- Statistisk sentralbyrå (SSB)
- KOSTRA
- Kommunal rapport: Kommunebildet
- Folkehelseprofil 2023 fra Folkehelseinstituttet
- Oppvekstprofil 2023 fra Folkehelseinstituttet
- Kommuneplan, økonomiplan 2024-2027, årsregnskap og årsberetning for 2023.
- Kommunens hjemmeside

ADMINISTRASJON

- Økonomiarbeid
- Effektivisering og omstilling
- Kommunale planprosesser og strategisk styring
- Internkontroll

HELSE OG OMSORG

- Kvalitet i eldreomsorgen
- Effektivitet i pleie- og omsorgstjenestene

OPPVEKST OG FAMILIE

- Sikring av godt læringsmiljø
- Kvalitet i skole/barnehage

MILJØ OG KLIMA

- Kommunen som forurensningsmyndighet
- Måloppnåelse klima- og miljøarbeidet

EIERSKAPSKONTROLL

- Eierstyring
- Helgeland Kraft AS m/forvaltningsrevisjon

SAMMENDRAG

FORVALTNINGSREVISJON

Administrasjon: Lånegjelden er høy, vedlikeholdsetterslepet i bygningsmassen stort, og kommunen har et betydelig behov for omstilling for å kunne tilpasse løpende utgifter til løpende inntekter. Mangler internkontrollsystem

Aktuelle forvaltningsrevisjoner:

- Økonomiarbeid og økonomistyring
- Administrasjonens arbeid med å effektivisere, omstille og tilpasse driften til de økonomiske realitetene
- Internkontroll

Helse og omsorg: Befolkningen er eldre enn landsgjennomsnittet. Kommunen har mistet rundt 200 arbeidsplasser de siste årene. Det medfører en risiko for at en del av de yngre innbyggerne flytter fra kommunen og at de gjenværende får større behov for sosiale tjenester.

Lav andel sykepleiere med spesialisering i geriatri og lite tid med lege for hver enkelt beboer på sykehjem. Aktuelle tema:

- Økonomisk sosialhjelp til barnefamilier
- Kvalitet i eldreomsorgen
- Organisering av helse- og omsorgstjenestene

Oppvekst og familie: Svake skolerresultater. Relativt sett lav trivsel og høy andel som opplever mobbing.

- Kommunens arbeid med å sikre et godt læringsmiljø
- Kvalitet i skolene og/eller barnehagene

Teknisk: Flere av kommunens strategidokumenter og kommunale planstrategi er utdatert eller nær på å bli utdatert.

- Forvaltningsrevisjon av planarbeidet

Klima og miljø: Risiko for at kommunen ikke har en planmessig tilnærming til sine plikter som forurensningsmyndighet. Lav reduksjon av klimagasser. Utdaterte klima- og energiplaner.

- Hvordan håndterer kommunen rollen som forurensningsmyndighet?
- Hvordan arbeider kommunen for å nå fastsatte klimamål?

EIERSKAPSKONTROLL

Kommunens eierskapsmelding er utdatert og ble ikke oppdatert i forrige valgperiode.

- Kommunens system for eierstyring
- Helgeland Kraft AS

HEMNES' MÅL & UTFORDRINGER

I «Kommuneplanens samfunnsdel 2013 – 2025» har Hemnes kommune oppført følgende hovedmål:

1. I 2025 er Hemnes en attraktiv bostedskommune i sentrum på Helgeland, med minst 5000 innbyggere
2. I 2025 er Hemnes kjent som en kommune med ekstra gode oppvekstvilkår
3. I 2025 har Hemnes et konkurransedyktig næringsliv og er en attraktiv kommune for arbeidstakere og bedrifter på Helgeland
4. I 2025 er Hemnes en bærekraftig kommune der det er lett å leve sunt og harmonisk
5. I 2025 er Hemnes en foregangskommune når det gjelder samspill og samarbeid

I årsmeldingen har kommunedirektøren nevnt følgende utfordringer kommunen står overfor de kommende årene:

- Fortsatt egen kommune? Utfordringene beskrevet i og budsjett- og økonomiplanprosessen viser at det vil være nødvendig med kontinuerlig oppmerksomhet på endring/forenkling og økonomistyring i årene som kommer.
- På lang sikt er demografi (antall innbyggere og alderssammensetningen av innbyggerne) kommunens største utfordring.
- Fortsatt prioritering av arbeidet med å legge til rette for tilflytning og etablering av arbeidsplasser vil være av avgjørende betydning
- Tilgang på arbeidskraft vil også være en stor utfordring i årene som kommer.
- Kraft: Hemnes kommune er meget sårbar for prisvariasjoner i kraftmarkedet.

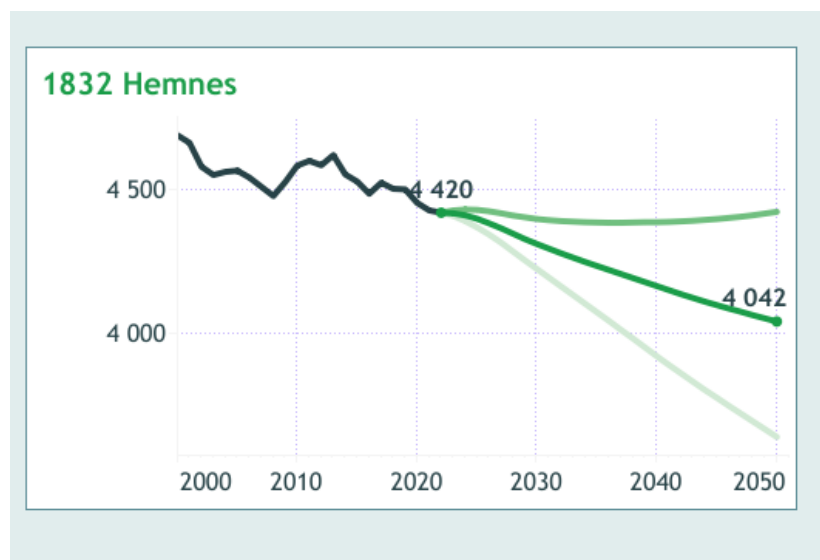
KOMMUNEN OG ORGANISASJONEN

Kommunedirektørens ledergruppe er kommunens øverste administrative ledelse og består av kommunedirektøren og fire kommunalsjefer: Kommunalsjef for oppvekst og familie, kommunalsjef for helse og omsorg, enhetsleder for tekniske stabstjenester og HR- og stabsleder.

Ny administrativ organisering ble vedtatt og satt i verk i 2022 med hovedbegrunnelse i bedre samarbeid på tvers, håndtering av nye reformer, og å styrke kommunens utviklingskraft.

BEFOLKNINGSUTVIKLING

SSB: antall innbyggere vil minke med om lag 10%

I 4. kvartal 2023 var folketallet i Hemnes 4485 innbyggere. Ifølge Statistisk Sentralbyrås beregninger vil folketallet være 4042 innbyggere i 2050 (MMMM).

Folketall henger sammen med tilgang på arbeidskraft og arbeidsplasser. De siste årene har kommunen opplevd tap av opp imot 200 arbeidsplasser på grunn av konkurser/avvikling/flytting av drift ut av kommunen. Dette gir store ringvirkninger. Grunnet at kommunen har mistet mange arbeidsplasser på relativt kort tid har Nordland Fylkeskommune bevilget 6 millioner kroner til et omstillingsprogram. Etablering av nye arbeidsplasser følges også opp på nasjonalt nivå.

Hemnes kommune har gjort tiltak for å tiltrekke og beholde flere arbeidstakere, og er med i prosjektene «Menn i helse» og Trainee Helgeland for å rekruttere nye arbeidstakere. Det er satt i gang rekrutteringsprosesser i utlandet, blant annet Serbia, for å rekruttere blant annet leger og helsefagarbeidere slik at kommunen kan møte fremtidens behov for arbeidskraft. Kommunen gir stipend og fri med lønn til ansatte som tar utdanning og videreutdanning innen yrker som kommunen har behov for.

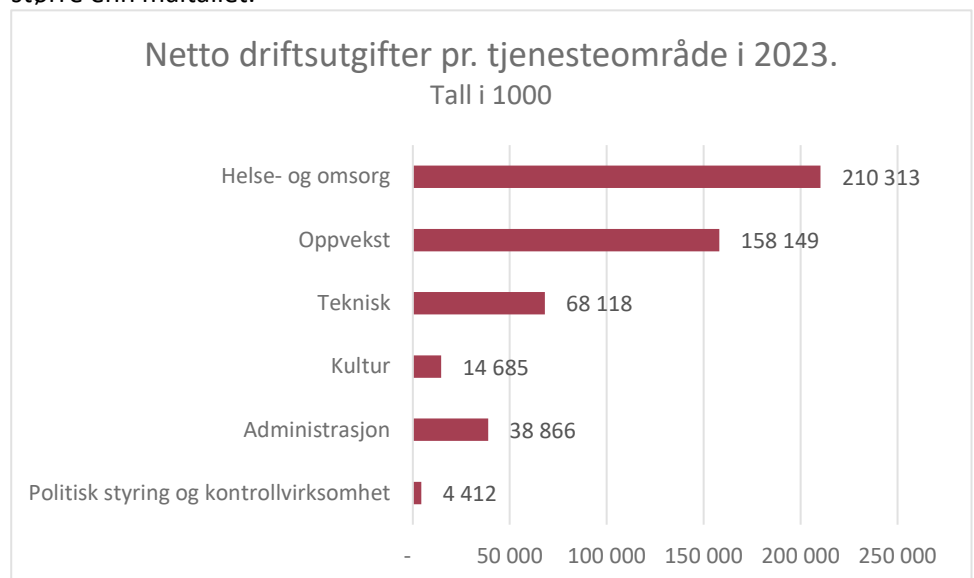
ADMINISTRASJON OG ØKONOMI

Finansielle måltall, vedtatt av kommunestyret:

1. Netto driftsresultat skal innen utgangen av økonomiplanperioden 2024-2027 minst utgjøre 1% av sum driftsinntekter.
2. Disposisjonsfondene skal innen utgangen av økonomiplanperioden 2024-2027 minst utgjøre 3% av sum driftsinntekter
3. Lånegjeld, fratrukket lån til videre utlån og lån til selvkost skal innen utgangen av økonomiplanperioden 2024-2027 ikke overstige kr 380 000 000

Målet for netto driftsresultat er ikke nådd de to siste årene. Lånegjelda er på 402 mill. og er dermed høyere enn måltallet. Disposisjonsfondet er betydelig større enn måltallet.

Krevende økonomi

Kommunedirektøren: Hemnes kommune har en krevende økonomisk situasjon og har et betydelig behov for omstilling for å kunne tilpasse løpende utgifter til løpende inntekter. Hemnes kommune har ekstra store frie inntekter i form av å være en kraftkommune, men kraftinntektene svinger kraftig fra år til år.

Disposisjonsfondet er kommunens reserve til å dekke uforutsette utgifter, sviktende inntekter, underskudd og egenkapital til investeringer. Disposisjonsfondet er redusert med 1,7 mill. i 2023 og er nå på 56 mill.

Kommunens lånegjeld er høyere enn måltallet. Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene er redusert fra 86,6% i 2022 til 82,1 % i 2023.

STYRING - OG STRATEGI

Kommunens eierskapsmelding som viser en oversikt over hvilke eierinteresser kommunen har er fra 2018. En slik eierskapsmelding skal utarbeides minst én gang i løpet av hver valgperiode og vedtas av kommunestyret. Det ble ikke gjort i forrige valgperiode. Det medfører en risiko for at kommunens eierstyring ikke er god nok i samsvar med kommunestyrets behov.

Næringsstrategien gjelder perioden 2014 – 2023 og er utdatert.

Kommunen har en egen beredskapskoordinator og jobber med å oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyse, som sist ble utarbeidet i 2014 og oppdatert i 2017.

Statsforvalteren skriver at kommunen har jobbet godt med pandemihåndteringen og krisehåndtering.

Kommunen har påbegynt arbeidet med å utvikle et internkontrollsystem (2023).

HELSE OG OMSORG

Av de ansatte innen helse og omsorg har 78,8 % fagutdanning, men nasjonalt skiller ikke dette seg negativt ut. Det er likevel et stykke unna kommunene med høyest andel fagutdannede, som har bortimot full dekning av fagutdannede.

Det har blitt en økning av geriatriske sykepleiere i kommunene de siste ti årene. På landsbasis er det 10.48 årsverk per 1000 innbyggere over 80 år. I Hemnes er det 4.31 årsverk med geriatrisk sykepleier per 1000 innbyggere over 80 år.

Hemnes kommune har en eldre befolkning enn landsgjennomsnittet, og det er derfor ventet økt antall demente med behov for heldøgns omsorgstjenester.

I 2022 hadde beboerne på sykehjem i Hemnes kommune i snitt 22 minutter med lege i uken. Gjennomsnittet på landsbasis er 35 minutter. Også på dette området kommer Hemnes kommune langt ned på listen når man sammenligner med andre kommuner.

I Hemnes er det to legehjemler uten tilknyttet lege.

Hemnes kommune skal jobbe strategisk mot et aldersvennlig samfunn gjennom arbeid med hovedmålene i eldrereformen «Leve hele livet».

Andel funksjonshemmede som opplever at de fullt ut får dekket behov for bistand til studier, jobb og fritidsaktiviteter er betydelig lavere enn landsgjennomsnittet.

SOSIALTJENESTEN

I 2023 var det en betydelig økning i antall sosialhjelpsmottakere, en del av disse var barnefamilier. Sosialtjenesten skal ta spesielt hensyn til barn og unge i familier som mottar sosialhjelp. Det stilles også krav til tverrfaglig samarbeid for å ivareta denne gruppa. Dette kan være et aktuelt tema for forvaltningsrevisjon.

**Betydelig
økning i
antall
mottakere
av
sosialhjelp**

OPPVEKST OG FAMILIE

BARNEHAGE

Det skal være minst én pedagogisk leder per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer eller annen treårig pedagogisk utdanning med videreutdanning i barnehagepedagogikk.

I Hemnes kommune oppfyller 40 % av de kommunale barnehagene pedagognormen. Andelen på landsbasis er 66,70 %. Samtlige private barnehager i kommunen oppfyller pedagognormen.

GRUNNSKOLE

I 2022 lå landsnittet på karakterer i 10. trinn på 43,3 poeng. I Hemnes kommune var avgangskarakterene i 10. trinn på 41,23 grunnskolepoeng. I 5. trinn ligger 33,26 % av elevene i Hemnes på laveste mestringsnivå (av tre) på nasjonale prøver. I 8. trinn ligger 9,11 % av elevene på det laveste av fem mestringsnivåer. De beste kommunene i landet ligger på 3,3 %. Gjennomsnittskommunen ligger på 10,24 % i 8. trinn (Kommunebarometeret).

I tillegg til at det til dels er svake faglige resultater i grunnskolen, er det en relativ stor andel av elevene som opplever mobbing:

- 12 % av elevene opplevde mobbing jevnlig i 7. og 10 trinn i 2020-2021. På landsbasis gjelder det 7,9 % av elevene. I kommunens årsmelding for 2022 står det at det skal settes inn ekstra innsats mot mobbing i hele kommunen, og spesielt i skolene. Hemnes kommune er tatt opp i «oppfølgingsordningen 2022» i regi av Statsforvalteren. Dette er et 3-årig prosjekt som jobber med styrking av læringsmiljø.
- Tall fra Elevundersøkelsen viser at 68 % av elevene i Hemnes kommune på 7. trinn trives godt. For elevene i 10. klasse i Hemnes kommune er andelen som trives godt 74 %. Dette er lavere enn snittet nasjonalt som er på 83,57 % for 7. trinn og 81,46 % for 10. trinn.

I Hemnes kommune oppfyller 90 % av lærerne på barneskoletrinnet kompetansekravene i norsk, engelsk og matematikk. Dette er høyere enn gjennomsnittskommunen hvor 82 % av lærerne oppfyller kompetansekravene. På ungdomsskolen oppfyller 71 % av lærerne i norsk, engelsk og matematikk de nye kravene til fordypning i fagene, mot 81 % på landsbasis.

INTEGRERING

Kommunen har vedtatt å bosette 60 flyktninger i 2023. Ved utgangen av august 2023 hadde kommunen bosatt 43.

**Svake
resultater,
mobbing**

BARNEVERTJENESTEN

Barneverntjenesten mottok totalt 51 nye bekymringsmeldinger i 2022, noe som er en nedgang fra tidligere år. Det var ingen fristbrudd.

De siste fire årene sett under ett viser at 95,25 % av sakene behandles innen tre måneder, noe som er positive tall. Statsforvalterenes peker på barnevernet som et særlig positivt område i kommunen. Alle barna som Hemnes kommune har plassert i fosterhjem har fått den oppfølgingen loven krever.

MILJØ OG KLIMA

Statsforvalteren skriver at det er en risiko for at kommunen ikke har en planmessig tilnærming til sine plikter som forurensningsmyndighet.

Rapporteringen av materialgjennvinningsgraden er den samme som de andre eierkommunene i avfallsselskapet HAF. Rapporteringen er trolig ikke korrekt.

Kommunen vil sannsynligvis være utsatt for mer ekstrem nedbør, flere og større regnflommer, økt fare for flere skredformer og stormflo, se under. Klimaservice, som har utført beregningene, skriver at kommunen bør ta høyde for dette ved planlegging og dimensjonering av tiltak med mer enn 10-20 års levetid.

SANNSYNLIG ØKNING	
 Ekstrem nedbør	Det forventes at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer, og i mindre bekker og elver må man forvente en økning i flomvannføringen
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørmengder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke

Lav reduksjon av klimagassutslipp

Kommunen har i liten grad redusert sine klimagassutslipp (se figur). Klima- og energiplanen er utdatert. Hvilke føringer ligger til grunn for å redusere klimagassutslippene?

TEKNISKE TJENESTER

VEI OG EIENDOM

- Kommunens bygningsmasse har et betydelig vedlikeholdsetterslep. Det er igangsatt et arbeid som skal resultere i en prioritert handlingsplan.
- Kommunen har fått en rapport om nødvendig veivedlikehold fra et konsulentfirma. Rapporten inneholder en liste med utbedringstiltak, som gjennomføres etter rapportens anbefalinger.

**Etterslep
på vedlike-
hold,
utdaterte
planer**

PLAN

Statsforvalteren peker på kommunal planlegging som et av kommunens svake områder. Kommuneplanens samfunnsdel er utarbeidet for tidsperioden 2013 – 2025 og datamaterialet er gammelt. Kommunens planstrategi for arealplan ble vedtatt av kommunestyret og gjelder for perioden 2019-2022.

EIERSKAP

Kommunens eierskap går fram av note 5 i årsregnskapet:

Note 5 Aksjer og andeler i varig eie

Selskapets navn	Henvisning balansen	Eierandel i selskapet	Eventuell markedsverdi	Balanseført verdi 31.12.2022	Balanseført verdi 01.01.2022
Galvano Stans	22170001	0 %	kr -	kr 500	kr 500
Utb selskap Nordland	22170002			kr 22 000	kr 22 000
NN Studie/elevheim	22170003			kr 18 000	kr 18 000
Stugby	22170004			kr 8 000	kr 8 000
Hasvo	22170005			kr 1 000 000	kr 1 000 000
Radio Korgen	22170006			kr 30 000	kr 30 000
Helgeland reiseliv	22170008			kr 150 000	kr 150 000
Coop Korgen	22170009			kr 200	kr 200
Coop Helgeland	22170010			kr 300	kr 300
Rana produkter	22170011			kr 4 000	kr 4 000
Bibiteksentr AS	22170013			kr 1 200	kr 1 200
Ffjord samfunnshus	22170016			kr 3 070 000	kr 3 070 000
Komrevnord IKS	22170018			kr 85 000	kr 85 000
Kommunekraft	22170019			kr 1 000	kr 1 000
Helgelandskraft	22170023			kr 21 000 000	kr 21 000 000
Andeler KLP	22170026			kr 24 564 201	kr 23 094 518
Helgeland kulturinkubator	22170028			kr 25 000	kr 25 000
AS Bleikvassli gruber	22170030			kr 2 000 000	kr 2 000 000
Sum			kr -	kr 51 979 401	kr 50 509 718

Ingen
nyere
føringer
for eier-
styring

Eierskapsmeldingen, vedtatt av kommunestyret 21.06.2021, sak 46/18, er ikke oppdatert siden. Meldinga skal etter loven vedtas av kommunestyret minst én gang i valgperioden.

Eierskapsmeldingen gir en oversikt og beskrivelse av interesser i andre virksomhetsformer som samvirkeselskap/andelslag, interkommunale samarbeid (kommuneloven §§ 27 og 28), interkommunale selskap. Oversikten fra eierskapsmeldingen følger som vedlegg.

Et aktuelt tema for eierskapskontroll kan være en generell gjennomgang av eierstyringen til kommunen. Utbyttet blir trolig best om kontrollutvalget venter til etter at kommunen har oppdatert eierskapsmeldingen.

Helgeland Kraft er et selskap med ansvar for samfunnskritisk infrastruktur som har fire datterselskaper. Det kan være interessant å undersøke om dialogen mellom kommunestyret som eier og eierrepresentanten til generalforsamlingen er god. Det kan også være aktuelt å undersøke om eierstyringen er i samsvar med kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for god eierstyring.

Selskapet har også stor økonomisk betydning. Det er et komplekst selskap, som skal levere tjenester til 14 eierkommuner. Det kan være interessant å ha en forvaltningsrevisjon av selskapet i samarbeid med de andre eierkommunene. Hensikten kan være å undersøke selskapets organisering og etterlevelse av politiske vedtak i kommunestyrene.